

Den danske militære Retspleje og dens Reform.

Af Landsdommer Axel Petersen.

I.

Da det danske Hærvæsen i Tiden nærmest efter Suverænitetens Indførelse var blevet gjort til Genstand for en gennemgribende Reform¹⁾, var der blevet skabt et Værn, der paa ejendommelig Maade kom til at staa som en Stal i Staten; der var blevet skabt en staaende Hær, der vel i første Række skulde tjene som Støtte for Landets Udenrigspolitik, men som tillige havde til Formaal at befæste den nye Regeringsform og værne om Kongens Magt indadtil. Det nationale Element blev vel kun for en Tid udelukket, men de hvervede Tropper var og forblev i en lang Periode Kærnen i Hæren, og da de hvervede Soldater for den overvejende Del var Udlændinge, særlig Tyskere, og da noget lignende galdt om Officerskorpset, dannedes der af sig selv en Kløft mellem Hæren og Landets Befolkning, noget der iøvrigt ikke var uden Forbindelse med rent dynastiske Interesser. Livet indenfor Militærstanden i »Stovlet-Tiden« og Militærets Forhold til den civile Befolkning frembyder et broget Billede, der oftere har været gjort til Genstand for Skildring²⁾, og som stadig maa have i Erindring, naar man vil gøre sig Gangen i den militære Retsordning klar, men med Hensyn til Retstilstanden og Rettergangen³⁾ kommer det særlig i Be-

¹⁾ Jfr. herved bl. a. *E. Holm*: Danmark-Norges indre Historie 1660—1720 I. (1885), S. 422 flg.

²⁾ Jfr. særlig *P. Fr. Rist*: Fra Stovlet-Tiden (1884).

³⁾ Jfr. I. c. S. 173 flg.

fragtning, at de udstedte Lovbud — hvis Tal er legio — kun i saare ufuldkommen Grad blev bragt til Udførelse efter deres Ordlyd, i hvilken Henseende det ikke blot drejer sig om, at de mange barbariske Straffe kun for en Del kom til Anvendelse, men ogsaa, at Retten gennem lange Tider plejedes paa en saare ufyldstgørende Maade indenfor Militærelaten.

Det lave Standpunkt, paa hvilket Auditorerne, saavel i social som i faglig Henseende, tidligere stod, havde naturligvis sin store Andel heri, og navnlig maa det erindres, at Auditoren som Regimentschefens Skrifer savnede den selvstændige Stilling, som maatte være en Forudsætning for en virkelig Indflydelse paa Retsplejen¹⁾. Denne karakteriseres da ogsaa som »jammerlig«²⁾ eller som »over al Beskrivelse elendig«³⁾. Grunden hertil maa imidlertid ikke alene søges i Mangler ved Rettergangsordningen og i Ukyndighed eller Ligegyldighed hos dem, der skulde bruge den, men Tilstanden var fra et almindeligt Samfundssynspunkt set en naturlig Følge af, at Soldaterstanden indtog en Særstilling som en Kaste for sig, og at den militære Disciplin var det for den militære Retsudøvelse ene afgørende, saaledes, at Befalingsmyndigheden, legemliggjort i Jurisdiktionseffens Person, var bestemmende for hele Rettergangens Forløb, saasom med Hensyn til Anklagens Rejsning, Krigsrettens Sammensætning, Sagens Gennemførelse o. s. v.⁴⁾. Forsaavidt der under disse Omstændigheder overhovedet blev Plads for den ordinære Straffepoces, var denne den almindelige, paa Anklageprincippet baserede Landsproces, men den legale Indførelse af en modificeret Proces for Hæren skete allerede ved den paa tysk affattede Krigsrets-Instruktion af 9. Marts 1683, der hos os danner Udgangspunktet for den inkvisito-

¹⁾ Sml. l. c. S. 214—15.

²⁾ l. c. S. 174.

³⁾ *Holm* l. c. S. 442.

⁴⁾ Jfr. nærmere en interessant Afhandling af *C. W. Westrup*: Den militære Straffepoces og dens Oprindelse i U. f. R. 1906 B, S. 113—19.

riske Straffeprocess¹⁾, hvilken fra Militærelaten snart ved Forholdenes Magt skulde blive overført til den borgerlige Strafferetspleje og blive det bærende Princip for denne lige til den nyeste Tid.

Ved Krigsrets-Instruktionen af 1683 § 15²⁾ paalægges det de edsvorne Regiments-Auditorer at iagttage Processens Form *de simplici et plano* efter Lovene og almindelig vedtagen Krigsbrug, og, naar der er Tvivl om Faktum, skal de i Forvejen optage vedborlig Undersøgelse samt edeligt Vidnesbyrd, og alt, hvad i Retten fremfores, rigtig nedskrive i Protokollen, forfatte Dommen efter de fleste Stemmer, forelægge Præsens den til Underskrift, den selv paraferer og dernæst efter erholdt Ordre offentlig aflæse, hvorhos der, hvis der forefalder nogen for dem vanskelig *casus juris*, gives dem Anvisning paa at søge Vejledning hos Generalauditoren. Om denne sidste hedder det i § 34, at han ogsaa skal bestyre Processens Form overensstemmende med Krigsret og Krigsbrug i General- og Overretterne, hvori summarisk forfares og mere ses paa Realiteten end Formaliteten. Det forudgaaende Forhør var af inkvisitorisk Karakter i Overensstemmelse med »almindelig vedtagen Krigsbrug«, saaledes som denne havde udviklet sig ved de tyske Krigsretter, og Forhøret, der lededes af Auditoren, optoges for Hærens Vedkommende for en for hver enkelt Sag nedsat Forhørsret (Krigsforhør), hvorefter Protokollen som Grundlag for Domsafgørelsen oplæstes af Auditoren i den — ligeledes for hver enkelt Sag nedsatte — Krigsret, i hvilken Auditoren havde Forslagsret, men ikke Stemmeret. Forsaavidt angaar Landtjenesten ved Søværnet oprettedes der dog i Kjøbenhavn en fast Søkrigsret, den kombinerede Ret, for hvilken ogsaa Forhøret optoges, og i hvilken Auditoren fik Sæde som stemmeberettiget Medlem.

¹⁾ Jfr. C. Goos: Den danske Straffeprocess i Forhold til Strafferetsplejens Grundsætninger fra Chr. V's Lov til Nutiden (Univer.-Prog. 1880) S. 55 flg.

²⁾ Se den autoriserede Oversættelse af 8. Januar 1808.

De nærmere Regler om Retsplejen ved Hæren indeholdes, foruden i Krigsrets-Instruktionen af 1683, i Forklaringen over denne af 19. Juni 1703¹⁾, i Instruktionerne af 13. Marts 1706 og 27. April 1720, i 3. Del af Infanteri-Reglementet af 19. April 1747 samt i adskillige specielle Bestemmelser, medens Hovedreglerne for Søværnets Vedkommende findes i Søkrigsartikels-Brevet af 8. Januar 1752, Krigsartikels-Brevet for Landtjenesten ved Søetaten af 29. Juli 1756, Anordning om Justitiens Pleje ved Somilitær-Etaten af 7. Januar 1782, Forordning, indeholdende Instruktion for Overadmiraltetsretten af 30. April 1806 m. fl. Det bør imidlertid anføres, at administrative Udfærdigelser og Krigsretternes Praxis i væsentlig Grad har bidraget til at udforme Processen, der selvfølgelig --- til Trods for det forældede Lovgrundlag — i Tidernes Løb, ikke mindst gennem Højnelsen af de personlige Garantier, kom til at antage en hel anden Karakter end oprindelig og, uanset alle Mangler, naaede til at virke paa ret betryggende Maade²⁾. En Redegørelse for det hele processuelle System kan iøvrigt ikke gives paa dette Sted, hvor der kun er Anledning til at fremhæve nogle særlig iøjnespringende Ejendommeligheder og Mangler ved Ordningen³⁾.

Som anført, havde Hæren ingen faste Domstole, idet saavel Krigsforhør som Krigsretter nedsattes for hver enkelt Sag af Jurisdiktionschefen (Obersten), der selv eller ved sin Stedfortræder førte Forsædet i Krigsretten, og som tillige var den, der traf Beslutning om Anvendelsen af Varetægtsfæng-

¹⁾ Se den autoriserede Oversættelse af 8. Januar 1808.

²⁾ En fuldstændig Fremstilling af den land- og sømilitære Proces, saaledes som den var udformet indtil Reformen af 1908, foreligger hos *Ipsen & Paulsen: Retsplejen ved Hæren og Flaaden* (1878).

³⁾ Sml. med det følgende den tidligere citerede Afhandling af *C. W. Westrup* i U. f. R. 1906 B, S. 113—19 og samme Forf.'s Afhandling: *De militære Dommere* i U. f. R. 1908 B. S. 121—29. — En kortfattet, men særdeles overskuelig Oversigt over Æmnet er meddelt af Generalauditor *H. C. N. Glørtz* i Bemærkningerne til hans Udkast til Lov om Retsplejen ved Hæren og Søværnet (1914) S. 147 flg.

sel m. v. og om Rejsning af Anklagen. Forholdet mellem Jurisdiktionschef og Auditor var i væsentlig Grad bestemt ved det personlige Tillidsforhold mellem dem, og om end det i senere Tider var Auditorens Raad og Indstilling, der som Regel var afgørende, var der ikke Spørgsmaal om nogen egentlig Fordeling af Kompetencen, idet Overledelsen af den enkelte Sag laa i Jurisdiktionschefens Haand. Krigsretternes Sammensætning og navnlig Reglerne for Afstemningen bar derhos Præget af Fortidens ensidige Opfattelse af Subordinationen, og de enkelte Medlemmers Skøn kunde bl. a. paa Grund af den klassevise Votering og Afstemning¹⁾ kun ufuldkomment gøre sig gældende. Man var end ikke veget tilbage for at lægge et vist Tryk paa den enkeltes Votering²⁾, for hvilken Auditorens, i vigtigere Sager skriftlig affattede Sagsreferat og Forestilling faktisk maatte blive bestemmende³⁾. Nogen Forsvarer for den ved Krigsret Tiltalte blev ikke beskikket og kunde end ikke antages, hvilket i Reskr. 14. November 1740 § 8 motiveres ved, at slige Personer »i Stedet for at gøre en Sag tydelig, meget mere ofte opvække Forvirrelse i de til saadanne Retter beordrede Assessorers Meninger.« En afgørende Forskel fra den borgerlige Strafferetspleje bestod endelig deri, at Krigsretternes Afgørelser ikke kunde indbringes til Prøvelse for højere Ret, jfr. Krigsrets-Instructionen af 1683 § 17, hvorefter i kriminelle eller pinlige Sager ingen Appel tilstedes eller antages⁴⁾. I visse Straffesager, navnlig saadanne, i hvilke der var idømt Tiltalte Straf- arbejde eller højere Straf, eller for Officerers Vedkommende Fæstningsarrest eller Embedsfortabelse, fandt derimod den saakaldte Remission Sted, d. v. s., at Sagen skulde forelægges Generalauditoren, der enten kunde kassere Dommen og

¹⁾ Jfr. *Ipsen & Paulsen* l. c. S. 59—61, sml. *Westrup* i U. f. R. 1908 B, S. 126—27.

²⁾ Jfr. *Westrup* i U. f. R. 1906 B, S. 114—15, sml. 1908 B, S. 128.

³⁾ Jfr. i det hele *Westrup* i U. f. R. 1908 B, S. 126—29.

⁴⁾ Jfr. derimod om civile Sager Krigsrets-Instructionens § 31. (Sager, som angaar Penge og Gods).

sende Sagen tilbage til fornyet Paakendelse, ledsaget af en »Instruktion« til Krigsretten, eller revidere den og forelægge den for Kongen til Stadfæstelse eller Forandring i formildende Retning¹).

II.

At der i Tidernes Løb maatte føles Trang til en Revision og Kodifikation af den militære Proces, vil ikke undre, og jævnsides med Udkastene til en militær Straffelov og Disciplinarlov, hvorom nedenfor, fremkom da i 1849 fra A. W. *Scheels*²) Ilaand et foreløbigt Udkast til Rettergangslov for den danske Landkrigsmagt, og Aaret efter hans endelige Udkast (med Motiver) til en saadan Lov, hvortil slutter sig et under Medvirkning af *H. J. Koefoed*³) udarbejdet Udkast (med Motiver) til Rettergangslov for den danske Søkrigsmagt. Naar der saaledes kom til at foreligge særlige Lovudkast for Hæren og for Flaaden, var Grunden hertil bl. a. den, at Søetaten havde sin faste Domstol, »den kombinerede Ret«, som det ansaas for ønskeligt at bevare under Navnet »den somilitære Ret i Kjøbenhavn«, medens iøvrigt ogsaa andre, for Søetaten ejendommelige Forhold gjorde sig gældende. Med Hensyn til de nævnte Udkast bør det særlig fremhæves, at Antallet af de militære Medlemmer af Krigsretterne foresloges nedsat fra 13⁴) til 7, og at Stemmerne skulde afgives enkeltvis, ikke som hidtil klassevis eller »efter Charge«, endvidere, at en beskikket eller antagen Forsvarer for Tiltalte skulde have Adgang til at indgive et skriftligt Indlæg og at være tilstede i Krigsretten for at varetage Tiltalles Tarv, samt at der foresloges indført en Appelinstant, Generalkrigsretten, bestaaende af tre højere Officerer, de to Ge-

¹) Jfr. nærmere *Ipsen & Paulsen* l. c. S. 71—76, sml. *Westrup* i U. f. R. 1906 B, S. 116, Note.

²) Født 1799, død 1879, Generalauditor for Landetaten 1846—50 og 1856—71.

³) Født 1785, død 1870, Generalauditor ved Søetaten 1835—62.

⁴) Den kombinerede Rets Medlemstal var dog 11, efter Omstændighederne mindst 7.

neralauditorer og to Højesteretsdommere. Lovforslagene¹⁾ forelagdes for Rigsdagen i dennes anden Samling 1850 og paany i Samlingen 1851, men førtes ikke igennem. Det næste Skridt betegnes ved *A. W. Scheels* Udkast af 1869 til Rettergangslov for den danske Krigsmagt, hvilket Udkast, som Titlen viser, omfattede Retsplejen baade ved Hæren og Flaaden, men iøvrigt var udarbejdet med de to ældre Udkast som Grundlag. En i principiel Henseende betydningsfuld Ændring gaar ud paa, at Auditoren indtræder i Krigsretten som Dommer, jævnsides med sex militære Medlemmer, af hvilke en Oberst eller Kommandør — efter Omstændighederne en General eller Admiral — fører Forsædet, og at Overkrisretten sammensættes af fire Officerer med den i Charge overste som Formand, to Højesteretsdommere og Generalauditoren. Dette reviderede Fællesudkast førte end ikke til Forelæggelsen af noget tilsvarende Lovforslag for Rigsdagen, og for en længere Aarrække blev hele Sagen stillet i Bero. I Folketinget blev der i Samlingen 1893—94 indbragt et privat Lovforslag²⁾, sigtende til at give de for Krigsretterne Tiltalte Adgang til at faa beskikket en Forsvarer eller dog til at antage en saadan, men Forslaget, der blev vedtaget af Folketinget, naaede i Landstinget ikke til 2. Behandling. Sagen blev paany bragt paa Bane i Rigsdagssamlingen 1895—96, idet der i Folketinget blev indbragt en Forespørgsel og foreslaaet en Dagsorden³⁾, gaaende ud paa at opfordre Regeringen til at forelægge Forslag om en ny Rettergangsmaade for Krigsmagten »under Hensyn til Grundlovens Forskrifter og saavidt muligt under Iagttagelse af Anklage- og Umiddelbarhedsprincippet samt iøvrigt — bortset fra Krigsforhold og Sotogt - - navnlig saaledes, at Krigsretternes Omraade begrænses til saadanne Straffesager, der, middelbart eller umiddelbart, vedrøre den militære Tjeneste eller de af den militære Stilling flydende Pligter, at der sikres Til-

¹⁾ Rigsd. Tid. 1850 II Sp. 579—655 og 770—842 (uden Motiverne).

²⁾ Rigsd. Tid. 1893—94 Till. A, Sp. 2193—96.

³⁾ Rigsd. Tid. 1895—96 Folket.'s Forh. Sp. 2523—24.

talte en selvvalgt eller beskikket Forsvarer og — i alt Fald i betydeligere Sager — Adgang til Indankning for overordnet Ret, (og) at der, samtidig med Opgivelse af Klassesystemet blandt Krigsretsdommerne, sikres dem fuld Frihed i deres Stemmegivning.« Denne Dagsorden blev vedtaget i Folketinget d. 13. Januar 1896, — karakteristisk nok med Udeladelse af de betydningsfulde Ord i Indledningen: »saavidt muligt under Iagttagelse af Anklage- og Umiddelbarhedsprincippet«, hvorefter Dagsordenen kom til at give Udtryk for Ønsker, der paa det nærmeste var imødekommet i Udkastene af 1850 og 1869. Imidlertid mente man at burde afvente Afslutningen af den da siddende Proceskommissions Arbejde for at kunne opnaa den størst mulige Overensstemmelse mellem den borgerlige og den militære Straffe-proces, og først da de af Proceskommissionen af 1892 udarbejdede Lovudkast med Motiver havde set Lyset i 1899, blev der af Ministeriet d. 14. Maj 1900 nedsat en af Militære og Jurister bestaaende Kommission til Udarbejdelse af et nyt Forslag til en militær Retsplejelov. Resultatet af denne Kommissions Arbejde blev nærmest negativt, idet der, da Arbejdet i 1903 afsluttedes, kun forelaa tre foreløbige Udkast, og i en Skrivelse til Krigsministeriet fra Kommissionens Formand af 7. November 1904 hedder det, at Meningerne indenfor Kommissionen stod delte om, hvorvidt det overhovedet kunde lade sig gøre med nogen Nytte at genoptage Arbejdet, »saalænge der ikke haves nogen Sikkerhed for, at en Omordning af den borgerlige Strafferetspleje vil blive gennemført, eller haves nogen sikker Kundskab om de Principer, der endelig vil blive lagte til Grund for en Reform«¹⁾. I 1906 blev der dog udarbejdet endnu et Udkast, men ej heller ved dette blev Sagen bragt nærmere til sin Løsning.

Kravet om Gennemførelsen af de Reforme, der ansaas for uafviselige, og paa hvilke Dagsordenen af 13. Januar

¹⁾ Rigsd. Tid. 1907—08 Till. A, II Sp. 3793, sml. om de afgivne foreløbige Udkast *Giørtz*: Bemærkninger til hans ovenfor S. 260 Note 3 nævnte Udkast af 1914 S. 152.

1896 havde taget Sigte, gjorde sig imidlertid gældende med forøget Styrke, og i Rigsdagssamlingen 1907—08 blev der da forelagt et Regeringsforslag om nogle Ændringer i den militære Retspleje¹⁾, hvilket Forslag det lykkedes at føre igennem med nogle Ændringer. Resultatet blev den af 41 §§ bestaaende Lov Nr. 135 af 8. Maj 1908. Med fornødent Forbehold med Hensyn til Personer, der hører til et Krigsskib eller anden Afdeling af Krigsmagten, som opholder sig i Udlandet, fastslaaes det i § 1, at Personer, der efter de gældende Bestemmelser er underlagte militær Jurisdiktion, kun hører under de militære Retter i Sager, der angaar militære Tjenesteforhold eller er Straffesager, ved hvilken Bestemmelse den ældre Regel om, at Militærpersoner udenfor Kjøbenhavn ogsaa i civile Sager stod under militær Ret, ophævedes²⁾. I S sammensætningen af Krigsforhør og Krigsretter sker der kun mindre betydelige Forandringer, medens det fastslaaes, at hver Dommer har én Stemme, og at Afgørelsen træffes efter simpel Stemmemæltighed under Tilsikring af fuld Frihed ved Stemmeafgivningen. Der aabnes Adgang til under særlige Omstændigheder at faa beskikket en militær Embedsmand eller en Sagfører til som Anklager at udføre den paa gældende Sag, i hvilket Tilfælde Tiltalte altid skal have en Forsvarer. Overhovedet skal der i Sager, i hvilke der kan blive Spørgsmaal om Anvendelse af Livsstraf eller Strafarbejde eller, for fast ansatte Militæres Vedkommende, om Embeds- eller Bestillings Fortabelse, af den borgerlige Øvrighed efter Undersøgelsens Slutning beskikkes en Forsvarer for Tiltalte, der ogsaa i de fleste andre Tilfælde kan forlange en Forsvarer beskikket eller selv antage en saadan. Forsvareren, der afgiver skriftligt Indlæg, bestemt til Oplæsning i Krigsretten, har Ret til at være tilstede i denne under Oplæsningen af Sagens Akter for at varetage Tiltaltes Tarv,

¹⁾ Rigsd. Tid. 1907—8 Till. A, II Sp. 3777—3800.

²⁾ Angaaende den militære Jurisdiktions tidligere Udstrækning, se nærmere A. W. Scheel: Privatrettens alm. Del I (1865) S. 118 med Henvisninger.

bl. a. med Hensyn til Tilvejebringelsen af nye Oplysninger, og Loven giver nærmere Regler, sigtende til at gøre Forsvaret effektivt, saavel som Regler om Beskikkelse af Forsvarer i Felten eller i Krigsskibe paa Tøgt. Til at paakende Krigsretssager i anden og sidste Instans oprettes en fast Domstol, Overkrigsretten i Kjøbenhavn, bestaaende af 3 Officerer — en Generallojtnant eller Generalmajor, henholdsvis en Vice- eller Kontreadmiral, to andre Officerer, udtagne henholdsvis blandt Generalmajorer, Oberster og Oberstlojtnanter eller blandt Kommandorerne — 3 dertil udsete Medlemmer af Højesteret eller Landsover- samt Hof- og Stadsretten samt som 7de Medlem Generalauditoren. De juridiske Medlemmer af Retten var saaledes i Majoritet, medens Forsædet indtoges af en Officer. Indankning til Overkrigsretten skal efter Loven finde Sted i Sager, i hvilke Krigsrettens Dom er faldet ud til Livsstraf eller til Frihedsstraf i længere Tid end 6 Aar, medens der i andre Tilfælde kan paaankes af Anklagemyndigheden og, med visse nærmere angivne Begrænsninger, af Domfældte. Til Overkrigsretten kan der indgives skriftlige Indlæg, og Retten eller Generalauditoren kan foranledige nye Oplysninger tilvejebragte. Generalauditoren stemmer først og affatter »et nøjagtigt og fuldstændigt Uddrag af Akterne med Hensyn til Sagens Omstændigheder«, hvorefter Sagen sendes til skriftlig Votering blandt Rettens øvrige Medlemmer, saaledes at Cirkulationen finder Sted fra de yngre til de ældre Dommere, og skiftevis til de militære og de civile Medlemmer, samt sidst til Formanden. Efter endt Votering gaar Sagen tilbage til Generalauditoren, der gør Udkast til Dommen, men hvis nogen af Dommerne begærer det, eller der mellem dem fremkommer afvigende Meninger, skal mundtlig Overvejelse af Sagen finde Sted i samlet Ret, forinden Dom afsiges. Dommen affattes efter de fleste Stemmer, saaledes, at der i Tilfælde af Stemmelighed vælges det for Tiltalte lempeligste Resultat. — Loven finder ikke Anvendelse paa Sagers Behandling

ved Standret, og de ældre Bestemmelser om Remission af Krigsretsdomme i visse Sager ophæves.

Overkrigsretten har i Tiden fra d. 17. September 1908 til d. 23. Februar 1920 afsagt et stort Antal Domme, der er trykte og udgivne ved Krigs- og Marineministeriets Foranstaltning¹⁾ og indeholder et rigt Materiale, der nu kommer de borgerlige Domstole til Gode. Som foran fremhævet, var Loven af 1908 imidlertid kun tænkt som en midlertidig Foranstaltning, og i Bemærkningerne til Lovforslaget hedder det da ogsaa udtrykkelig, at den militære Retsplejes Ordning bør komme efter Ordningen af den civile, idet det, hvor Krigsmagten er bygget paa den almindelige Værnepligt, er af største Vigtighed, at den militære Retspleje ikke afviger mere fra den civile, end Krigsmagtens særlige Forhold kræver. »Mandskabet«, hedder det videre, »bør ikke i den Tid, det hører under Krigsmagten, bringes ind under en Retsforfatning, der mere end nødvendigt afviger fra den, det som almindelige Statsborgere er undergivne. Den almindelige Retsbevidsthed vil utvivlsomt kræve en saa stor Lighed som muligt mellem de to Rettergangslove og vilde finde det stodende, hvis man ved at skabe en helt selvstændig Rettergangsorden for Krigsmagten, stærkt forskellig fra den borgerlige Rettergang, vilde gøre Krigsmagten til en Stat i Staten paa Retsplejens Omraade. Den militære Retspleje vilde derved skades i det almindelige Omdømme og sikkert udsættes for mange Angreb, selv om det maatte være lykkedes at ordne den saaledes, at den i og for sig ikke stod tilbage for den civile«²⁾).

Dette Program holdt Regeringen sig for Øje, da det Tidspunkt langt om længe var naaet, at en borgerlig Civil- og Straffeprocess var fort frem til Lovsform. Den 16. Juni 1908 blev Lov om Rettens Pleje i sin første Skikkelse stadfæstet af Kongen, og man mente, at dermed var Vejen om-

¹⁾ Overkrigsrettens Domme 1908—1916 med Register af *Tr. G. Jorgensen* (1917) og 1917—19 med Register af Samme (1920).

²⁾ Rigsd. Tid. 1907—08 Till. A, II Sp. 3793—94.

sider banet for en militær Retsplejelov, der var bygget paa de samme Grundsætninger, som — med større eller mindre Held — var søgt gennemførte i den borgerlige Straffeprocess. I Overensstemmelse hermed blev det i 1913 overdraget Generalauditor *H. C. N. Giørtz* at udarbejde et Udkast til en militær Retsplejelov, der skulde være et Sidesykke til den nye borgerlige Straffeprocess, og Resultatet foreligger i et i 1914 udkommet »Udkast til Lov om Retsplejen ved Hæren og Søværnet«, bestaaende af 426 §§ og ledsaget af fyldige Motiver. Dette Lovudkast, der har Krav paa stor Interesse, skal ikke her gennemgaaes i sine Enkeltheder, saa meget mindre, som det i det store og hele slutter sig til Retsplejelovene af 1908 og 1909, og der bliver kun Anledning til at fremhæve Organisationens Hovedpunkter og de væsentligste Afvigelser fra Hovedprinciperne i den borgerlige Straffeprocess.

Udkastets første Kapitel indeholder detaljerede Regler om den militære Domsmagts Udstrækning, et Æmne, der stadig har været Genstand for meget afvigende Meninger, og til hvis endelige Losning der kan hentes væsentlige Bidrag i de her foreslaaede Bestemmelser. Der gives dernæst i Kap. 3 Regler for Organisationen af Retterne, der i Hovedsagen bliver faste Domstole, nemlig i første Instans 5 faste Krigsretter for Hæren og én for Flaaden, samt for Tiltalte, hvis Tjenesterang er højere end Kaptains, 2 Stabskrigsretter, alle med Overkrigsretten som anden og sidste Instans. I Krigsskibe paa Togt udenfor danske Farvande kan der nedsættes en særlig Krigsret, og i Kap. 33, jfr. § 42, gives Bestemmelser om Nedsættelse af Standret og om Sagernes Behandling ved saadanne. I Krigsretterne indlægges Forsædet af en Oberst eller Kommandør, medens de andre Dommere er en Overauditor og en Kaptain som faste Medlemmer af Retten samt to militære af samme Tjenesteklasse som Tiltalte, dog, naar Sagen rettes mod en Kaptain, en Oberstløjtnant (Kommandør) og en Kaptain. Formanden for Stabskrigsretten er en Generalmajor eller Kontreadmiral, og de an-

dre Dommere er en Overauditor og 3 Officerer, nemlig for Hærens Vedkommende de tre ældste Krigsretsformænd og for Søetatens Vedkommende Formanden for dette Værns Krigsret og Cheferne for Flaadens Stab og Søværnets Officersskole. Overkrigsretten bestaar af 7 Medlemmer, nemlig 3 Højesteretsdommere, Generalauditoren og 3 Officerer, henholdsvis af Generals- og Oberstklassen og af Admirals- og Kommandørklassen. De retskyndige Dommere i denne Ret udgør saaledes Flertallet. Auditorkorpset, der omhandles i Kap. 2, indtager efter Udkastet en ret ejendommelig Stilling med vidt forskellige Funktioner: Generalauditoren er som anført Dommer i Overkrigsretten og har tillige — næstefter Forsvarsministeren — det overste Tilsyn med Retsplejen og med den visse Officerer forbeholdte Ret til at paalægge Straf uden Dom, Overauditorerne er Medlemmer af Krigsretterne og af disses Undersøgelsesudvalg, Krigsforhørene, og Auditorerne er til Bistand for den militære Paatalemyndighed og leder som Regel Efterforskningen, hvorhos endelig Reserveauditorerne er til Bistand for Paatalemyndigheden og for Auditorerne. Auditorer og Reserveauditorer kan beskikkes til Forsvarere for de Tiltalte. — Paatalemyndigheden er henlagt til Rettergangscheferne og Overrettergangscheferne, i visse Tilfælde til Eskadrechefen eller Skibschefen.

Forsøget paa at udforme en Straffeprocess i Lighed med den borgerlige Retsplejelovs er gjort i Udkastets 2. Bog (Kap. 11—34), og for store Partiers Vedkommende følger Udkastet Punkt for Punkt Retsplejelovene med de mindre Ændringer, der medføres af Forskellighederne med Hensyn til Domstolsorganisationen og Paatalemyndigheden. Angaaende den Sigtedes eller Tiltaltes Forsvar finder ingen principiel Afvigelse Sted, ligesom der foreslaas væsentlig tilsvarende Regler for Anholdelse og Fængsling, om hvilken sidste der under Efterforskning maa afsiges Kendelse af et Krigsforhør. Derimod fortjener det at fremhæves, at Sønningen mellem de to Stadier under Forberedelsen, Efterforskningen og Forundersøgelsen for Retten, er opgivet, saaledes, at der kun

bliver Spørgsmaal om en nærmest til Efterforskning svarende Forberedelse¹). Om Medvirkning af Nævninger bliver der ikke Spørgsmaal, hvorimod Domsforhandlingen iøvrigt foregaar efter Regler, svarende til den borgerlige Straffepoces' Regler om Nævningesager og — hvad der særlig bør bemærkes — med Vidnernes og den Tiltaltes Afhøring for den dømmende Ret. Denne Del af Udkastet, Kapitlerne 25 og 26, har overhovedet Krav paa den største Opmærksomhed, og vil sikkert komme til at spille en Rolle under Overvejelserne om en Ændring i den borgerlige Straffepoces, hvis Mangler paa dette Punkt saa stærkt har gjort sig gældende, men en indgaaende Drøftelse af denne vigtige Side af Sagen hører imidlertid ikke hjemme paa dette Sted. Udkastets Bestemmelser om Anke, Kære og Genoptagelse i Kapitlerne 27—29 skal ej heller her nærmere omhandles, idet det kun skal bemærkes, at Anke kan ske til skriftlig Behandling eller til mundtlig Behandling for Overkrigsretten, og at skriftlig Behandling skal finde Sted i alle Sager, i hvilke nogen er dømt til Livsstraf eller til Frihedsstraf i længere Tid end 4 Aar.

III.

Med det nævnte Udkast var man saaledes naaet til det Stadium, paa hvilket man i et Par Menneskealdre havde ventet, men — saa kom Verdenskrigen og i dens Følge ændrede Synspunkter, der skulde føre til Nydannelser saavel paa dette som paa saa mange andre Omraader. Det drejede sig i den her omhandlede Henseende om intet mindre end om helt at afskaffe Krigsretterne og at henlægge de retlige Efterforskningsskridt, den retlige Forundersøgelse og selve Domsforhandlingen og Paakendelsen til de borgerlige Domstole med de færrest mulige Afvigelser fra den borgerlige Straffepoces' almindelige Regler om Behandlingsmaaden. Danmark er det første Land, der ved Loven af 4. Oktober

¹) Jfr. nærmere Bemærkningerne S. 217 flg.

1919, hvorom nedenfor, har vovet dette Spring, men andre Lande er fulgt efter eller har gjort Skridt til at følge efter. Norge havde d. 29. Marts 1900 faaet en ny militær Rettergangslov, der i Lighed med Straffeprocessloven af 1. Juli 1887 indførte offentlig og mundtlig Domsforhandling og gennemførte Adskillelsen mellem Paatalemyndighed og Domsmyndighed, hvilken sidste tilkom de militære Domstole, der bestod af Militære og Jurister. Højesteret var i Henhold til § 89 i Grundloven af 17. Maj 1814 i Fredstider sidste Instans i alle Krigsretssager, der angik Liv eller Ære eller Frihedstid for længere Tid end 3 Maaneder, dog at Retten i slige Sager skulde tiltrædes af to høje Officerer. Allerede længe før Verdenskrigen blev imidlertid Spørgsmaalet om Afskaffelsen af de militære Domstole rejst i Norge, og i 1912 blev der nedsat en Kommission til Udarbejdelse af hertil sigtende Lovforslag, hvilke allerede forelaa i 1913, men modte kraftig Modstand hos de militære Myndigheder, saavel som hos Krigsadvokaterne og Krigsdommerne¹). Sagen blev desuagtet fremmet fra Regeringens Side, og efterat Grundlovens § 89 var blevet hævet ved Grundlovsbestemmelse af 17. December 1920, gennemførtes Reformen ved Lov om Rettergangsmaaden i militære Straffesager i Fredstid af 6. Maj 1921, hvortil slutter sig Lovene af s. D. om Forandringer i den militære Straffelov af 22. Maj 1902 og om den militære Disciplinær- og Politimyndighed²). Den nye Rettergangslov henholder sig i saa godt som alle Punkter til den borgerlige Lov, saa at ogsaa den borgerlige Paatalemyndighed træder i den militære Paatalemyndigheds Sted. Ifølge den sidstnævnte Lov kan »Revselser«, der i det højeste kan bestaa i Arrest indtil 10 Dage, paalægges uden Dom af militære Foresatte for »Overtrædelse eller Forsømmelse af militære Tjenesteplichter og Forseelser mod militær Tugt og Orden«, men den, hvem Revselse paalægges, har med en vis

¹) Jfr. herved bl. a. *E. Allen* i Svensk Juristtidning, 5. Aarg. S. 52—54.

²) Norsk Lovtidende 1921 Nr. 18 (S. 249—57).

Begrænsning Adgang til at begære Tiltale rejst. — Lovene træder imidlertid først i Kraft d. 1. Januar 1923, saa at der endnu ikke foreligger nogen Erfaring med Hensyn til deres Anvendelse, og overhovedet gælder Rettergangsloven ikke for Krigsforhold, idet den ældre Lov af 1900 med Tillægsbestemmelser har vedvarende Gyldighed i Krigstider. — Efter svære Kampe i Rigsdagen og under energisk Modstand lykkedes det i T y s k l a n d at gennemføre Loven af 17. August 1920 om Ophævelse af den militære Jurisdiktion i Fredstid (Gesetz betreffend Aufhebung der Militärgerichtsbarkeit),¹⁾ saa at ogsaa her de borgerlige Domstole og den borgerlige Paatalemyndighed træder i Stedet for Krigsretterne og den militære Anklagemyndighed, ikkun med Undertagelse af Forseelser og Forbrydelser, begaaede af Personer under deres Tjeneste i Krigsskibe, for hvilke den ældre Ordning fremdeles gælder. Disciplinærstraffe kan dog vedblivende indenfor visse Grænser ikendes af militære Myndigheder. Loven er traadt i Kraft d. 1. Oktober 1920. — I Januar 1921 er et i S v e j t s fremsat Forslag om Afskaffelse af den særlige militære Retspleje blevet gjort til Genstand for Folkeafstemning, men efter de foreliggende Meddelelser er Forslaget blevet forkastet med betydelig Majoritet²⁾. — Ogsaa i S v e r i g e har Spørgsmaalet været rejst, nemlig allerede i den i Aaret 1901 nedsatte Komité til Udarbejdelse af en ny Straffelov for Krigsmagten og af Forordning om Krigsdomstole og Rettergangen ved disse, men navnlig under Forhandlingerne paa Rigsdagen i 1914 om de nye Forslag til en Straffelov og Straffeprocelseslov. Særlig kan det bemærkes, at man dengang tænkte sig i militære Sager at kunne lade Militærpersoner tiltræde de civile Domstole paa tilsvarende Maade som det var Tilfældet i Handelsager, Søsager o. lgn. Begge Rigsdagens Kamre har imidlertid i April 1920 gjort Henstilling til Kongen om at ville

¹⁾ Reichs-Gesetzblatt 1920 Nr. 176 (S. 1579—87).

²⁾ Efter Oplysninger i Dagspressen med 387.000 Stemmer mod 193.000.

»efter verkställd utredning, huruvida krigsdomstolarna i fredstid kunde avskaffas, för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde föranleda«¹⁾). I Overensstemmelse hermed nedsattes der med dette Maal for Øje en Kommission med Borgmester i Helsingborg *Johan Bååth* som Formand, men denne Kommission, der bl. a. har søgt Oplysning om de i Danmark indvundne Erfaringer, har, saa vidt vides, endnu ikke afsluttet sit Arbejde. Den militære Straffeprocesslov (Lag om krigsdomstolar och rättegången därstädes) af 23. Oktober 1914 og den samtidig udkomne Straffelov for Krigsmagten²⁾ er altsaa indtil videre gældende Ret i Sverige³⁾.

Efter denne Digression vender vi tilbage til Danmark, hvor *Giørtz'* Udkast af 1914 ganske blev lagt tilside, og hvor der ved kongl. Resolution af 27. Februar 1918 nedsattes en af Jurister, Militære og Rigsdagsmænd bestaaende Kommission med den Opgave at tage Spørgsmaalet om en Ændring af den militære Retspleje, herunder 12. Kapitel af Straffelov for Krigsmagten af 7. Maj 1881, under Overvejelse og udarbejde Udkast til en ny Lov om den militære Retspleje. Kommissionen, hvis Formand var Overretssagfører *Oskar Johansen*, afgav en Betænkning, indeholdende Udkast til Lov om Retsplejen ved Hæren og Søværnet, ledsaget af Motiver og forskellige Bilag, der særlig sigter til Belysning af den hidtil gældende Ret og dens Udvikling gennem Tiderne. Med nogle Ændringer⁴⁾ forelagdes Udkastet som Lovforslag i Folketinget d. 27. August 1919 og fik — i Modsætning til alle tidligere Forsøg i denne Retning — en let Gang gennem Rigsdagen, saaledes at Loven

¹⁾ Jfr. om Reformens Forhistorie i Sverige *Joh. Bååth* i Svensk Juristtidning, 5. Aarg. S. 37—44, sml. S. 95—99.

²⁾ Svensk Författningssamling 1914 N:o 324—26.

³⁾ Et nylig udkommet Værk om Æmnet er Strafflag för krigsmakten och lag om krigsdomstolar och rättegången därstädes af *C. A. Svedellus & Olof af Geijerstam*. (Stockholm 1921).

⁴⁾ Disse er fremhævede i Bemærkningerne til Lovforslaget.

allerede kunde udfærdiges som Lov Nr. 542 af 4. Oktober 1919¹⁾ med Gyldighed fra d. 9. Januar 1920. Loven falder i to Hovedafsnit, nemlig Kap. I, der handler om Straffesagers Afgørelse ved Dom, og Kap. II om Anvendelse af Disciplinarmidler og Straffesagers Afgørelse uden Dom, hvilket sidste Kapitel svarer til den militære Straffelovs Kap. 12 og tildels falder udenfor Straffeprocessens Rammer, nemlig forsaavidt angaar Bestemmelserne om, hvilke Disciplinarmidler og Straffe, der kan bringes til Anvendelse, og Betingelserne for at anvende disse.

Til Brug ved Lovens Anvendelse haves for Tiden ikke andre Hjælpemidler end Lovens Forarbejder — navnlig Kommissionsbetænkningen — samt en ganske kortfattet, ved Marineministeriets Foranstaltning i 1920 udgivet »Veiledning i den militære Retsplejeordning ved Søværnet«. Der savnes en overskuelig Fremstilling af Æmnet til Brug for de civile Retter, for hvilke der ved Loven er aabnet et helt nyt Felt, og hvad der kan meddeles paa dette Sted vil mere have Karakteren af Antydninger end af en Redegørelse for Lovens System og Hovedbestemmelser.

Lovens § 1 gaar kort og godt ud paa, at de militære Retter bortfalder, og §§ 2 og 4 indeholder da Henvisningen til de borgerlige Retter og de for dem gældende Bestemmelser med nogle Tilføjelser. Hvad der skal anses for »militære Straffesager« angives i § 3, med Hensyn til hvis Affattelse Kommissionen delte sig i et Flertal og et Mindretal²⁾, og som under Lovens Behandling i Rigsdagen blev lænkæstet saa-

¹⁾ Se Rigsd.-Tid. 1918—19: Till. A. Sp. 6977—7086 (Lovforslaget med Motiver og Kommissionsbetænkningen med Bilag), F. T. Forh. Sp. 7230—32 (Lovforslagets Fremsættelse), 7604—16 (1. Beh. i Folket.), Till. B. Sp. 4541—46 (Folketingsudvalgets Betænkning), F. T. Forh. Sp. 8013—15 (2. Beh. i Folket.), 8046—47 (3. Beh. i Folket.), Landst. Forh. Sp. 3052—79 (1. Beh. i Landst.), 3083—87 (2. Beh. i Landst.), 3088—89 (3. Beh. i Landst.), Till. B. Sp. 4883—84 (Folketingsudvalgets Erklær.), F. T. Forh. Sp. 8223—25 (Eneste Beh. i Folket.). — Jfr. endvidere m. H. t. Lovforslaget og dets Forberedelse V. *Pürschel* i Militært Tidsskrift 48. Aarg. 1919 Nr. 18 og 19.

²⁾ Jfr. Kommissionsbetænkningens Indledning til Kap. I.

ledes, at man vanskelig ad Fortolkningsvejen kan naa til noget sikkert Resultat. Højesteret har imidlertid ved at henføre Sager mod hjemsendte Værnepligtige under de militære Sager fastslaaet Omraadet¹⁾, og det kan ikke betvivles, at man under Revisionen af den militære Straffelov vil komme tilbage til disse omtvistede og omtvistelige Grænsbestemmelser, der i Loven af 1919 saaledes maa anses for forelobige. — Iøvrigt er Systemet det, at Domstolene er de borgerlige Domstole — Underretter, Landsretter og Højesteret —, medens Paatalemyndigheden udøves af de militære Rettergangschefer (§§ 9—11) med Bistand af Auditorerne. Auditorkorpsets Stilling er totalt forandret, idet Generalauditorens Stilling nu nærmest kan sammenstilles med Rigsadvokatens, medens Auditorerne — bortset fra selve Paataleretten — har faaaet overdraget de Statsadvokaterne og Politimestrene i borgerlige Straffesager tillagte Funktioner, ligesom de i det hele er juridiske Raadgivere for Rettergangscheferne. De leder Efterforskningen, udfører Anklagemyndighedens Hverv under den rettlige Forundersøgelse og varetager Anklagemyndighedens Tarv under Domsforhandlingen. Loven bestaar for en stor Del af Henviisninger til Retsplejeloven af 11. April 1916, hvis enkelte Bestemmelser paa forskellige Punkter modificeres for at afpasses efter de særlige Regler om Paatalemyndigheden og efter de militære Forhold overhovedet, i hvilken sidste Henseende det kan anføres, at f. Ex. Fristen for en anholdt Persons Fremstilling for Retten »om fornødent« udstrækkes til højst 3 × 24 Timer (§ 28), og at Anke- og Kærefristerne forkortes til 7 Dage (§ 38 Nr. 2). Særlig Omtale i denne Forbindelse fortjener kun Lovens §§ 6 og 36, der er af mere principiel Betydning.

Den forstnævnte af disse §§ bestemmer, at Straffesager, hvori Fagkundskab til Soforhold skønnes at være af Betydning, af Forsvarsministeren kan henvises til Behand-

¹⁾ Jfr. nærmere U. f. R. 1920 A. S. 903 Note 1.

ling ved So- og Handelsretten i Kjøbenhavn, og at vedkommende Ret i Straffesager, hvori teknisk eller anden saadan særlig Fagkundskab skønnes at være af Betydning, kan tilkalde 2 fagkyndige Meddommere efter de nærmere Regler, der fastsættes ved kongelig Anordning. Saadanne nærmere Regler er givne i Anordn. Nr. 51/1920 af 23. Decbr. 1919, men Kommissionsbetænkningen bemærker herved¹⁾, at »medens der naturligvis intet er til Hinder for i de . . . omtalte Sager at lade særlig militær-teknisk Fagkundskab repræsentere i Retten, har man ved de i Bestemmelsen valgte Udtryk villet pointere, at rent militære Synspunkter ikke skal hjemle en særlig Sammensætning af Retten«. Ønsker vedkommende Dommer eller Ret paa Grund af den foreliggende Sags særlige Beskaffenhed nærmere Oplysning om den rent militære Betragtningssmaaade end han gennem Auditorens Forelæggelse af Sagen kan vente at faa, vil det saaledes være bedst stemmende med Lovens Aand at foranledige en eller flere Militærpersoner afhørt som Vidner eller at forlange afgivet et egentligt Skøn.

Lovens § 36 er, om saa maa siges, en beskeden Rest af den i *Giørtz'* Udkast af 1914 gennemførte Umiddelbarhed i Bevisforelsen. Da man lod de militære Straffesager følge Reglerne for de borgerlige, kunde man ikke ret vel undgaa at tage disses Mangler med, og saalænge der ikke i Sager, der behandles uden Medvirkning af Nævninger, er raadet Bod paa den borgerlige Straffepoces' Mangel paa Bevisumiddelbarhed, kan man ikke vente, at den militære Straffepoces skal blive mere fyldestgørende end hin. § 36 aabner imidlertid en Ventil, idet den bestemmer, at Bevisforelsen i Sager, hvori Nævninger ikke medvirker, — i Stedet for ved Oplæsning af Bevismaterialet for den dømmende Ret — kan ske ved de paagældendes umiddelbare Afhøring for Retten efter de for Bevisforelsen i Nævningesager foreskrevne Regler. Bestemmelse herom kan med Samtykke af Retter-

¹⁾ Ad Lovudkastets § 5.

gangschefen tages af Auditoren, og under Forundersøgelsen begrænses da Bevisførelsen og Protokollationen paa tilsvarende Maade som i Nævningesager. I Kommissionens Motiver til denne Bestemmelse¹⁾ hedder det, at der i militære Landsretssager er særlig Grund til at gøre Afvigelse fra Reglerne om Bevisførelsen i borgerlige Straffesager, eftersom Bevismaterialet særlig ofte i de militære Sager vil findes samlet paa Stedet, hvor Sagen forhandles, men det vil let erkendes, at dette rent praktiske Hensyn kun kommer i anden Række, og at der er Grund til i paakommende Tilfælde at gøre en videregaaende Brug af Bestemmelsen. Fra Østre Landsret er der da ogsaa i Juli 1920 gjort Henstilling til Generalauditoren om at lægge følgende Synspunkter til Grund ved Anvendelsen af Lov 1919 § 36, nemlig at Bevisførelsen helt eller delvis henlægges til Domsforhandlingen for Landsretten i alle Tilfælde, i hvilke Bevisumiddelbarhedens Gennemførelse af den militære Anklagemyndighed skønnes at være af afgørende eller dog væsentlig Betydning for Domsafgørelsen, uden at der i saa Henseende gøres anden Forskel paa Sager fra Kjøbenhavn og paa Sager fra Østifternes andre Garnisonsbyer end den, der følger af Hensynet til at undgaa allfor stor Bekostning ved de Tillaltes og Vidnernes Rejse til Landsrettens Hovedsæde og til det Aflbræk, som mange militære Vidners Fraværelse fra vedkommende udenbys Garnisonssted kan medføre for den militære Tjeneste, og at man, hvor det nævnte Hensyn ikke gør sig gældende, som Regel, saavel i Sager fra Kjøbenhavn som fra andre Garnisonsbyer, følger den almindelige, i Retsplejeloven foreskrevne Fremgangsmaade med fuldstændig Forberedelse ved Underretten, hvorhos Retten nærmere udviklede, hvorledes man i Tvivlstilfælde kunde tænkes at forholde sig. Generalauditoren tog denne Henstilling til Følge og instruerede Auditorerne i Overensstemmelse hermed, idet han ikkun forbeholdt sig at benytte Reglen i § 36 i saadanne Tilfælde, hvor

¹⁾ Ad Udkastets § 35.

dette — uden at være begrundet i Hensynet til Umiddelbarhedsprincippet — kunde bidrage til at fremskynde den paa-gældende Sag.

IV.

Forinden der tilføjes nogle Bemærkninger om de hidtil indvundne Erfaringer om Lovens Anvendelse i Praxis og til Belysning af dens formentlige Fortrin og Mangler, vil det være Stedet at kaste et Blik paa selve den materielle Militærstrafferet, som gennem Procesreglerne skal gores virksom.

I Tidernes Løb er den militære Strafferet naturligtvis undergaaet gennemgribende Forandringer, men lige til 1881 var Grundlaget at søge, for Landhærens Vedkommende i Krigsartikels-Brevet af 9. Marts 1683¹⁾ og for Søetatens Vedkommende i Søkrigsartikels-Brevet af 8. Januar 1752 og Krigsartikels-Brevet for Landtjenesten ved Søetaten af 29. Juli 1756. Da der ved kongl. Befaling af 8. Januar 1808 autoriseredes en dansk Oversættelse af Krigsartikels-Brevet og Krigsrets-Instruktionen af 1683 til-ligemed den i 1703 udgivne Forklaring til sidstnævnte, ud-taltes det, at det var Kongens Villie, at Udarbejdelsen af andre, med Tidens Aand mere overensstemmende Krigs-artikler skulde bero, indtil den nye almindelige kriminelle Lovgivning kunde udkomme, paa det at Grundsætningerne i begge kunde blive de samme, og først efter Fremkomsten af de fire systematiske borgerlige Straffelove af 1833, 1840 og 1841 kunde der tages fat paa Reformen af den militære Strafferet²⁾. Med forøget Vægt maatte Kravet herom gøre

¹⁾ Jfr. om dettes Kilder *A. W. Scheel*: Nogle Bemærkninger, hen-hørende til den danske Militairret (1831) S. 10—12.

²⁾ Om Afskaffelsen af Spidsrodsstraffen i 1836, af Stokkeprygl i 1844 og af de lemlæstende Legemsstraffe, se *Ipsen & Paulsen*: Retsplejen ved Hæren og Flaaden S. 123 Note. — En udførlig Fremstilling af den militære Kriminalret findes i 2. Del af *C. P. N. Petersens* Haandbog i den danske Militairret (1831), medens en Oversigt over de i Tiden nærmest forud for Lov 7. Maj 1881 anvendelige Straffe er givet i *Ipsen & Paulsens* anf. Skrift S. 111—37 og 179—84.

sig gældende, efterat den almindelige Værnepligt var bleven indført ved Lov 12. Februar 1849. Arbejdet indledes med de af *A. W. Scheel* i 1849 udarbejdede foreløbige Udkast til en Straffelov for den danske Krigsmagt og til en Disciplinarlov for den danske Landkrigsmagt, hvilke forberedende Arbejder i 1850 efterfulgtes af hans Udkast til en Straffelov for den danske Krigsmagt¹⁾, til en Disciplinarlov for den danske Krigshær og til Lov, indeholdende enkelte Bestemmelser i Anledning af de nye Straffelove, Rettergangslove og Disciplinarlove for Krigsmagten, alle med udførlige Motiver. Samme Aar kom der hertil et Udkast til Disciplinarlov for den danske Sokrigsmagt, ligeledes med Motiver. Disse Udkast blev som Lovforslag forelagte for Rigsdagen i dennes anden Session for 1850²⁾ og ligeledes i Sessionen for 1851³⁾, men Forelæggelsen førte ikke til noget Resultat, hvilket vel tildels skyldtes de daværende statsretlige Forhold, men tillige, at en Reform af den borgerlige Straffelovgivning ønskedes gennemført, forinden man skred til den Reform af den militære Strafferet og Proces, hvis Ønskelighed iøvrigt erkendtes fra alle Sider⁴⁾. I Rigsdagssamlingen 1868—69 forelagdes et Forslag til Lov om Krumslutningsstraffens Afskaffelse og Indførelsen af staaende Arrest i Hæren⁵⁾, men efterat Folketingsudvalget havde udtalt sig for at afskaffe den førstnævnte Straf uden at erstatte den med nogen anden, kom dette Forslag ikke videre. I 1867 — efterat ogsaa Lov om Hærens Ordning af 6. Juli s. A. var tilvejebragt — var der imidlertid fremkommet et nyt Udkast med Motiver af *A. W. Scheel* til Straffelov for den

¹⁾ Altsaa baade for Land- og Sokrigsmagten, saaledes som Omfanget af den militære Jurisdiktion var bestemt ved Rettergangslovene. — Med Hensyn til *Scheels* Udkast af 1850 kan iøvrigt henvises til *C. W. Schonberg*: Bemærkninger ved Udkastet til en militair Straffelov (1851).

²⁾ Rigsd.-Tid. 1850 II Anh. A. Sp. 690—754, 655—67 og 858—60.

³⁾ Jfr. Rigsd.-Tid. 1851 Landst. Forh. Sp. 49—51.

⁴⁾ Jfr. Rigsd.-Tid. 1880—81 Till. B. Sp. 1177—78.

⁵⁾ Rigsd.-Tid. 1868—69 Till. A. Sp. 1571—74.

danske Krigsmagt, hvilket var en Omarbejdelse af hans tilsvarende Udkast af 1850. Forskellige Bestemmelser i dette sidste havde kunnet udelades under Hensyn til de i Straffeloven af 10. Februar 1866 indeholdte almindelige Bestemmelser, der gjordes anvendelige ogsaa i den militære Strafferet, ligesom der fandtes Anledning til en betydelig Nedsættelse af mange af de tidligere foreslaaede Straffe, for at der ogsaa i den Henseende kunde tilvejebringes Harmoni med den borgerlige Straffelov. Exempelvis kan nævnes, at Krumslutningsstraffen, der allerede efter Udkastet af 1850 skulde bortfalde, ikke længere skulde finde Anvendelse, og at der af legemlige Straffe — der kun kunde anvendes paa Personer, der var nedsatte i »de meniges 2. Klasse« (havde sort Kokarde) — kun bibeholdtes Rotting (ved Landkrigsmagten) og Tamp (ved Søkrigsmagten)¹⁾.

Da Regeringen paany i Rigsdagssamlingen 1870—71 sogte Sagen fremmet, blev der imidlertid kun forelagt et, paa Grundlag af det nysnævnte Udkast udarbejdet Forslag til Straffelov for Hæren²⁾, hvilket Forslag iøvrigt har særlig Interesse derved, at det — foruden Krumslutningsstraffen — afskaffer al legemlig Straf (Rotting) og den dermed i Forbindelse staaende Nedsættelse i de meniges 2. Klasse. Behandlingen af Lovforslaget afsluttedes imidlertid med, at der under 2. Behandling i Landstinget blev vedtaget en Dagsorden, gaaende ud paa at opfordre Regeringen til at forelægge et Forslag til en samtidig Omdannelse af Straffelovgivning for Landhæren og Søværnet³⁾. Regeringen tog Opfordringen til Følge og forelagde i Samlingen 1871—72 et nyt revideret Forslag til Straffelov for Krigsmagten⁴⁾, hvilket blev vedtaget af Landstinget, men ikke kom til 3. Behandling i Folketinget. Atter i Samlingen 1876—77 blev et tilsvarende Forslag⁵⁾ forelagt, men dette, der blev ved-

¹⁾ For Drenge under 15 Aar var dog ogsaa Straf af Ris anvendelig.

²⁾ Rigsd.-Tid. 1870—71 Till. A. Sp. 1565—1680.

³⁾ Rigsd.-Tid. 1870—71 Landst. Forh. Sp. 3240.

⁴⁾ Rigsd.-Tid. 1871—72 Till. A. Sp. 2097—2216.

⁵⁾ Rigsd.-Tid. 1876—77 Till. A. Sp. 1193—1292.

taget i Folketinget, naaede ikke i Landstinget at komme til 2. Behandling.

Efter alle disse forgæves Forsøg blev der i Samlingen 1880—81 i Folketinget indbragt et privat Lovforslag, der var enslydende med det af Folketinget ved 3. Behandling i 1877 vedtagne Forslag¹⁾, og skønt Regeringen til at begynde med stillede sig ret afvisende overfor Forsøget paa at gennemføre Sagen paa denne Maade, lykkedes det dog at fore Forslaget igennem, saaledes at omsider Straffelov for Krigsmagten af 7. Maj 1881 kunde udkomme med Gyldighed fra d. 1. Juli s. A. I Hovedsagen er denne Lov endnu gældende Ret, idet alene dens 12. Kapitel, der indeholder almindelige Bestemmelser om Anvendelsen af Disciplinarmidler og af Straf uden Dom, er erstattet af de nye tilsvarende Bestemmelser i Rettergangsloven af 4. Oktober 1919 Kap. 2 (og 3) med tilhørende Anordninger, hvorom nedenfor. — I denne Forbindelse og med Tanken rettet paa den militære Straffelovgivning i videre Forstand kan det iøvrigt anføres, at der ved Lov Nr. 123 om Værnepligt af 8. Juni 1912, der afløser den ældre Værnepligtslov af 6. Marts 1869 med Tillægslove, er givet nye Bestemmelser om Straf for de Forseelser, der falder ind under Lovens Omraade, og at der i Lov Nr. 625 om Værnepligtiges Anvendelse til civilt Arbejde af 13. December 1917 § 8 indeholdes Straffebestemmelser for Brud paa den Arbejdspligt, der paa hviler de til civilt Arbejde overførte Værnepligtige²⁾.

Som bekendt, har den militære Straffelovgivning sine egne Straffe, der gaar lige fra Livsstraf til Irettesættelse, og efter de militære Straffesagers Overgang til de borgerlige Domstole bliver det navnlig for disse en ny og ikke altid let Opgave at træffe det rette Valg mellem de særlige militære Arter af Frihedsstraffe, der opregnes i Strfl. for Krigsm. § 11. Flere af disse henhører til Kategorien skærpet Fri-

¹⁾ Rigsd.-Tid. 1880—81 Till. A. Sp. 2039—3022.

²⁾ Jfr. U. f. R. 1919 A. S. 939, 1920 A. S. 100, 1921 A. S. 381.

hedsstraf, saasom simpel og stræng Arrest i Bøjen, mørk Arrest paa fuld og paa indskrænket Kost og strængt Fængsel paa Vand og Brød, hvilke Straffes Anvendelse i Militæretaten er motiveret ved Ønsket om at undgaa allfor langvarige Frihedsstraffe, der griber forstyrrende ind i Uddannelsen, og som under visse Forhold, saasom i Skibe paa Togt, vanskelig lader sig fuldbyrde. Det indbyrdes Forhold mellem de militære Straffe er iøvrigt nøjagtig angivet i Strfl. for Krigsm. § 44, der sammenholdt med alm. borg. Strfl. § 25, 2. Stk. og § 28 samt mlt. Strfl. af 1. April 1911 § 11, 2. Stk., giver den civile Dommer al fornøden Vejledning. Særlig bør det fremhæves, at en Straf som 6 Gange 5 Dages strængt Fængsel paa Vand og Brød svarer til Forbedringshusarbejde i 1 Aar, jfr. Strfl. for Krigsm. § 44 Nr. 7, smh. med alm. borg. Strfl. § 28, hvorfor det i militære Straffesager, hvor Valget staar mellem Strafarbejde og Fængsel, vil kunne undgaaes at idomme Strafarbejde i de lavere Grader.

I mlt. Strfl. af 1. April 1911 § 27 hedder det, at det bliver at fastsætte ved særlig Lov, med hvilke Ændringer denne Lov skal komme til Anvendelse ved de militære Retter, og da ingen saadan Lov hidtil er givet, rejser det Spørgsmaal sig, hvorvidt og paa hvilken Maade de borgerlige Domstole i militære Sager kan bringe Bestemmelserne i den midlertidige Straffelov til Anvendelse. I saa Henseende kan det næppe betvivles, at Bestemmelserne i Kap. 3 om betinget Domfældelse i k k e kan overføres til militære Sager; den fornødne Hjemmel hertil savnes formentlig, idet Slutningsbestemmelsen i Rettergangsloven af 4. Oktober 1919 § 39 om, at der med Hensyn til Udsættelse af Straffuldbyrdelsen ifølge Dom gælder de herom i den m i l i t æ r e Straffelovgivning fastsatte Regler, kun sigter til en p a a t æ n k t Indførelse af betingede Straffedomme i militære Sager, jfr. derimod Lov 1919 § 58, hvorom nedenfor. Mere tvivlsomt stiller det sig, om der i slige Sager kan gøres Brug af Omsætningsreglen i mlt. Strfl. §13, altsaa om Omsætning af

(simpelt) Fængsel paa Vand og Brød til Fængsel paa sædvanlig Fangekost kan finde Sted. Da denne sidste Straf ikke kendes i den militære Straffelovgivning, maa den anses for uanvendelig paa tjenstgørende Officerer, Underofficerer og Menige, medens der — som ogsaa af Højesteret statueret¹⁾ — intet kan være til Hinder for dens Anvendelse paa Personer, der paa Forbrydelsens Tid horte til Krigsmagten, men paa Paatalens eller Domsafsigselsens Tid ikke længere gør dette, saasom hjemsendte Værnepligtige. Dette Resultat synes at være en naturlig Konsekvens af almindelig antagne Grundsætninger²⁾. — Endnu kan nævnes, at Grundsætningen i alm. borg. Strfls § 64 om Idømmelse af Tillægsstraf er anset anvendelig i Forhold til arbitrært idømte militære Straffe³⁾.

Medens det ikke her er Stedet at komme nærmere ind paa den militære Straffelovs hele System, og der endnu mindre kan være Spørgsmaal om en Gennemgang af dens enkelte Bestemmelser⁴⁾, bør det stærkt fremhæves, at Rammerne for den militære Strafferet og Straffepoces bestemmes ved, hvad der er Straf i Lovens Forstand. Overfor Forsømmelser, Forseelser og Forbrydelser, taget under ét, kan der anvendes, dels de saakaldte Disciplinarmidler, dels Straffe. Disciplinarmidlerne falder dog helt og holdent udenfor Strafferetten og Straffepocessen; de er ikke Straffe, men kan efter Omstændighederne, naar det drejer sig om mindre Forsømmelser eller Forseelser, træde

¹⁾ U. f. R. 1920 A. S. 903.

²⁾ Se herom nærmere *C. Goos*: Indledning til den danske Strafferet (1875) S. 333—36. — Om andre Tvivlsmaal vedrørende den midlertidige Straffelovs Anvendelighed i militære Sager, jfr. *Tr. G. Jørgensen*: Straffelovstillægget og de militære Retter i U. f. R. 1907 B. S. 145—46.

³⁾ Jfr. bl. a. U. f. R. 1921 A. S. 387.

⁴⁾ Som Hjælpemidler ved Brug af Loven haves — foruden dens Forarbejder og den tidligere citerede Samling af Overkrigsretsdomme 1908—19 — kun *Chr. M. Jespersen*: Straffelov for Krigsmagten af 7. Maj 1881 med Kommentar og Sagregister (1895). Savnet af en brugbar Haandbog er ogsaa her føleligt for Domstolene.

i Stedet for Straf, alt efter de nærmere Regler, der gives i Lov 4. Oktober 1919 §§ 44—48. Om Berettigelsen til at anvende et Disciplinarmiddel kan der ikke rekurreres til Domstolene, medens den paagældende vel — uden derved at kunne unddrage sig Pligten til at efterkomme, hvad der er ham paalagt, — kan indgive Klage til vedkommende Forsatte, og det er særlig udtalt, at der ikke for saadan Klage kan idømmes den klagende Straf efter Straffelov for Krigsmagten, medmindre Klagen er »bevidst grundløs«, jfr. Lov 1919 § 46, smh. med Strfl. for Krigsm. § 124, der benytter Udtrykket »ugrundet Klage«¹⁾. — Straf kan paalægges saavel ved Dom som uden Dom; Strafferetten skal angive Betingelserne for Ikendelse af Straf og bestemme, hvilken Straf, der for den paagældende Forseelse eller Forbrydelse kan bringes til Anvendelse, medens Straffeprocessen skal fastslaa, hvem der kan paalægge Straffen, og hvilken Fremgangsmaade der herved skal følges. Reglerne om den saakaldte arbitrære Straffemyndighed hører saaledes begge Steder hen og kunde meget godt have været fordelt mellem Straffeloven og Rettergangsloven, men den stykkevise Reform af den militære Ret har ført med sig, at Æmnet snart har fundet sin Plads i den første, snart i den sidstnævnte Lov. I Kapitel 12 i Straffeloven af 7. Maj 1881 indeholdes saaledes de almindelige Regler for Anvendelsen af Straf uden Dom (den arbitrære Straffemyndighed), hvorhos der i Henhold hertil er givet nærmere Bestemmelser i de tre Anordninger Nr. 100, 95 og 96 af 20. Juni 1881, af hvilke den førstnævnte senere er erstattet med Anordning Nr. 101 af 13. August 1886²⁾. De nugældende almindelige

¹⁾ Nogle principielle Betragtninger over Retsmidlerne mod Overskridelser af den militære Befalingsmyndigheds Grænser er fremsatte af *Tr. G. Jørgensen*: Grundloven og de militære Retter i U. f. R. 1908 B. S. 62—66. — Det vigtige Spørgsmaal om Klageretten og dens Grænser kunde iøvrigt tiltrænge en nærmere Belysning.

²⁾ Jfr. med Hensyn til Eleverne i Hærens Elevskole, Kadetter og Elever i Søværnets Underofficersskole Anordningerne Nr. 101, 97 og 98 af 20. Juni 1881.

Regler om Straffesagers Afgørelse uden Dom indeholdes derimod i Kapitel 2 i Rettergangsloven af 1919 (§§ 49—64), hvortil slutter sig Anordningerne Nr. 106 og Nr. 20/1920 af 31. December 1919, der henholdsvis for Hæren og for Søværnet giver de nærmere Bestemmelser.

Den arbitrært ikendte Straf er saaledes en Straf i egentlig Forstand og kan endog bringes til Anvendelse, selv om Sagen ifølge Rettergangschefens Ordre har været gjort til Genstand for Efterforskning, i saadant Tilfælde dog kun af Rettergangschefen selv. Hvem der kan paalægge saadan Straf, og hvilke Straffe der arbitrært kan idømmes, er nærmere angivet i Loven og Anordningerne, og særligt bør det bemærkes, at der i Lovens § 58 er givet Hjemmel til at anvende *b e l i n g e t S t r a f*, hvormed altsaa det første Skridt til denne Straffemaades Indførelse i Hær og Flaade er gjort. Selv om en arbitrær Straf er ikendt af Rettergangschefen selv eller stadfæstet af ham, kan den, hvem Straffen er paalagt, nægte at modtage den og *f o r l a n g e S a g e n a f g j o r t v e d D o m*, og fra denne fundamentale Regel gøres der — bortset fra Kadetter og andre unge Elever i en militær Skole — kun Undtagelse med Hensyn til arbitrære Straffe, der er ikendte i Felten eller i Krigsskib paa Tøgt, hvilken Undtagelse end ikke gælder for faste Befalingsmænd og dermed ligestillede med Hensyn til Straffe, der er dem paalagte i Krigsskib paa Tøgt i Fredstid.

V.

I det foregaaende er der, som oftere bemærket, ikke gjort noget Forsøg paa at give en sammenhængende Oversigt over den militære Strafferet eller den militære Proces; det har vel været Meningen — tildels ved Hjælp af Henvi-
ninger til de paagældende Loves Forarbejder og til vor spar-
somme militær-juridiske Literatur — at lette Tilegnelsen af
det nye Stof, som det er faldet i de borgerlige Domstoles
Led at arbejde med, men Hovedformaalet med den foran-

staaende Redegørelse har været det, at give de fornødne Momenter til Vurderingen af den Retstilstand, til hvilken vi paa dette Omraade er naaet. Udviklingen er kommet ind i et nyt Spor, som man for en kortere Aarrække siden vilde have betragtet som ganske ufarbart, men Sagen er end ikke bragt til en foreløbig Afslutning, og baade med Hensyn til den nye Procesordnings Gennemførelse ved vore Domstole og med Hensyn til Tilvejebringelsen af nye eller dog supplerende Lovarbejder er der fremdeles et stort Arbejde at tage op.

Til Trods for, at Straffelov for Krigsmagten af 7. Maj 1881 har vor fremragende Militærjurist A. W. Scheels Udkast til Grundlag, har den, som ogsaa af Goos fremhævet¹⁾, sine store Mangler, ikke mindst i systematisk Henseende, og dens Benyttelse af Dommere uden speciel militær Indsigt forudsætter ikke blot Ævnen til overhovedet at sætte sig ind i militær Tankegang, men ogsaa en mere besværlig Undersøgelse, end en mindre uoverskuelig Lov vilde nødvendiggøre. For det første havde det næppe været nødvendigt, at Loven til Skade for Overskueligheden gennemgaaende opstiller Straffebestemmelser, der alene gælder for Krigsforhold, jfr. herved Lovens §§ 46 og 52, jævnsides med Straffebestemmelser for Fredstid²⁾, men dernæst maa det i systematisk Henseende formentlig betragtes som et Fejlgreb, naar den samme Forbrydelsesart efter Omstændighederne snart betragtes som en rent borgerlig Forbrydelse, snart som en saadan med et militært Moment som strafforhøjende Omstændighed, snart endelig som en ren militær Forbrydelse. Noget saadant gælder navnlig om Tyveri, forøvet af en Militærperson, idet han for almindeligt Tyveri straffes efter

¹⁾ Rigsd.-Tid. 1880—81 Folket. Forh. Sp. 3199—3210.

²⁾ Jfr. saaledes § 60 (i Felten, i Krigstid), Kap. 4 (. . . Handlinger, hvorved Krigsmagten udsættes for Krigsfare), § 82 (løber over til Fjenden), § 83 (i Fjendens Nærhed), endvidere §§ 85, 86, 87, 88, 94, 97, 98, 100, 109, 112, 113, (115), 125, 132, 142, 146, 148, 149, 151, 152, 153, 155, 167, 175, 177, 189 og 193.

alm. borg. Straffelov alene, for det saakaldte Kasernetyveri efter sidstnævnte Lovs Tyveriparagrafer, smh. med Strfl. for Krigsm. § 172, der har et højere Minimum end hine, og for det saakaldte Depottyveri efter Strfl. for Krigsm. § 190 alene¹⁾. Det vil ej heller være undgaaet Opmærksomheden, at der i militære Straffedomme ofte citeres et uforholdsmæssigt stort Antal (§§²⁾), idet det samme straffbare Forhold kan ses under forskellige Synspunkter, der bringer det ind under forskellige Straffebestemmelser. Dette staar sikkert til en vis Grad i Forbindelse med en Svaghed i den systematiske Ordning af Stoffet, men paa den anden Side maa det erkendes, at det militære Tjenesteforhold og de særlige militære Pligter ofte kan gøre den foretagne Handling mere kompliceret end i almindelige borgerlige Forhold. Her ligger en af Hovedvanskelighederne ved Affattelsen af en god militær Straffelovbog, idet det gælder om altid at være opmærksom paa, hvorvidt og paa hvilken Maade det særlige militære Synspunkt gør sig gældende. Det er forsaavidt rigtigt, naar det er sagt³⁾, at Retsligheden kræver, »at ogsaa den militære Straffelovgivning kun fremtræder som en særlig Anvendelse og nødvendig Modifikation af den almindelige Straffelovgivning«, men med disse Ord er der kun givet et Udgangspunkt, og det, der skal medføre »Modifikationen«, er den særlige militære Disciplin og Subordination, der paa intet Punkt maa tabes af Syne, hvis det skal undgaaes, at hele Organisationen falder sammen. »Befalingsretten og Lydighedspligten er det Grundlag, hvorpaa en

¹⁾ Jfr. herved en interessant Dom i U. f. R. 1921 A. S. 332.

²⁾ Exempelvis kan nævnes en O. L. R. Dom af 13. Januar 1921, ved hvilken en Tiltalt blev anset efter Strfl. for Krigsm. § 112 og § 120, 1. Stk., jfr. § 122, sidste Pkt., efter samme Lovs § 195, 1. og 2. Stk., efter samme Lovs § 97, smh. med §§ 81 og 92, og efter alm. borg. Strfl. § 231, 1. Pkt., tildels smh. med Strfl. for Krigsm. § 172.

³⁾ *Schonberg*: Bemærkninger ved Udkastet til en militær Straffelov (1851) S. 1.

Hærs Handlekraft hviler¹⁾, en Sætning, der bevarer sin Gyldighed, uanset de indgribende Ændringer i Opfattelsen af Begrebet »militær Disciplin«, som Tiden har ført med sig. En efter almindelige Regler strafbar Handling faar saaledes en særlig strafværdig Karakter ved tillige at være et Brud paa den militære Disciplin, og mangen Handling, Udtalelse eller Undladelse, som der ikke i det borgerlige Liv kunde være Tale om at gøre til Genstand for offentlig Forfølgning, maa nødvendigvis ud fra samme Synspunkt være strafbar efter militær Ret. Hvor vanskeligt det imidlertid kan være at drage Grænserne for, hvad der er strafbart og hvad ikke, og at udmaale Straffen for, hvad der erkendes at maatte være strafbart for at opretholde Disciplinen og hævde Opfyldelsen af de særlige militære Pligter, vil navnlig ses af den bekendte § 158 i Strfl. for Krigsm., der — bortset fra særlige strafforhøjende Omstændigheder — straffer med Fængsel »den, som handler imod, forsømmer eller i alt Fald ikke med den tilbørlige Nøjagtighed efterkommer de ham efter almindelige Reglementer eller Anordninger, Krigsvæsenet vedkommende, efter særlige Forskrifter eller i Følge Forholdets Natur paaliggende Pligter«, og som med Embeds Fortabelse straffer den Officer, der »derved har vist stor Letsindighed eller Skodesløshed med Hensyn til vigtige Pligter, Mangel paa Mod eller mandig Bestemthed eller høj Grad af Mangel paa tilbørlig Indsigt til rigtig Bedømmelse af indtrædende Forhold.« —

Af Krigs- og Marineministeriet blev der d. 5. Marts 1918 nedsat en af Militære, Jurister og Rigsdagsmænd bestaaende Kommission med Overretssagfører *Oskar Johansen* som Formand og med den Opgave at foretage en Revision af Straffelov for Krigsmagten af 7. Maj 1881 med Undtagelse af dens 12. Kapitel, eller, med andre Ord, at afgive Forslag til en ny militær Straffelov. Kommissionen har

¹⁾ Citat af *C. W. Westrup*: Militær Disciplin og militær Retspleje, »Tilskueren« 1919 II S. 360 (—72).

imidlertid kun afholdt et enkelt Møde, idet det besluttedes, forinden der toges fat paa Arbejdet, at afvente den nye, under Forberedelse værende borgerlige Straffelov. Fremkomsten af en ny militær Straffelov er saaledes ikke umiddelbart forestaaende, og Gennemførelsen vil næppe ske, uden at væsentlig forskellige Synspunkter har gjort sig gældende. Momenter til Vurdering af Opgavens Karakter vil findes i de foranstaaende Bemærkninger, hvortil ikkun skal føjes, at særlig Hensynet til, at det er de borgerlige Domstole, der skal anvende Loven, naturlig vil medføre en noget anden systematisk Ordning end den i den gældende Lov anvendte. Det vil saaledes findes antageligt, at de enkelte Straffebestemmelser vil blive affattede med Fredstilstand for Øje, og at de for Krigstilfælde givne Bestemmelser eller Tilføjelser til Fredstidsbestemmelserne vil blive holdt for sig. Forsaavidt — hvad vægtige Grunde taler for — den militære Retspleje vil blive bevaret i nogenlunde samme Omfang som nu, tør det derhos forventes, at der om de egentlig borgerlige Forbrydelser vil blive givet visse Regler, der har Karakteren af Tillæg til eller Modifikationer i den borgerlige Straffelovs Bestemmelser, medens de i egentlig Forstand militære Forseelser og Forbrydelser vil blive omhandlede i et særskilt Afsnit. At endelig den borgerlige Rets Regler om betinget Domfældelse med flere eller færre Modifikationer vil blive gjort anvendelige paa de under militær Ret henhørende Personer, vil næppe kunne betvivles.

Selv om nu den gældende Straffelov for Krigsmagten har sine Mangler og i meget bærer Præget af de Vanskeligheder, der var forbundne med dens Tilblivelse, kan det med Tryghed siges, at Straffeloven som saadan ikke har dannet nogen Hindring for de militære Straffesagers Overgang til de borgerlige Domstole. Om dette sidste og specielt om Loven af 4. Oktober 1919 har der imidlertid — undtagen paa Rigsdagen — staaet en bitter Strid. Denne har navnlig været udfægtet mellem en Kreds af

nuværende og tidligere Auditorer, hvoraf de fleste har vist sig som Modstandere af Loven, og af hvilke en enkelt endog har gjort sig til Talsmand for, at Ordningen er »umulig«, Dommernes Stilling »hjælpeløs« og den Anklagede »prisgivet«! Om end der under den stedfundne Diskussion¹⁾ er fremsat forskellige Bemærkninger af Værd, er der ingen Grund til her at komme nærmere ind paa den. At en og anden Dommer (og beskikket Forsvarer) til en Begyndelse kan have følt sig usikker eller ikke strax har behersket det nye Stof, er selvfølgelig ingen Anke imod Ordningen, og det er en Selvfølge, at det, saalænge nogen større praktisk Erfaring ikke er vundet, hos Enkeltdommerne har kunnet skorte paa den Ensartethed i Behandlingen og Afgørelserne, som altid til en vis Grad maa tilstræbes, og som det iøvrigt er en af de overordnede Retters Opgaver at raade Bod paa. I Højesteret sidder der iøvrigt for Tiden to tidligere Auditorer, og i Østre og Vestre Landsret ligeledes to i hver Ret, og ved i Landsretterne²⁾ at henvise alle militære Sager til en bestemt Afdeling er Betingelserne for at skabe en nogenlunde fast Praxis formentlig tilvejebragte. Om den Erfaring, der hidtil er indvundet, anser nærv. Forfatter sig for inhabil til at udtale sig, men det kan dog anføres, at Forsvarsministeren, da Sagen blev bragt paa Bane i Folketinget d. 25. og 28. Oktober 1920³⁾, kunde henvise til en Erklæring fra Generalauditøren⁴⁾, efter hvilken der ikke synes fra Militæretatens Side at have været Anledning til at beklage de militære Sagers Overgang til civil Ret. Den militære Straffeprocès har sine store Mangler, men de

¹⁾ Se Militært Tidsskrift 49. Aarg. 1920 Nr. 19 og 20 (V. A. L. Eide), Nr. 21 (J. Scharling), Nr. 22 og 23 (Eide og Scharling), 50. Aarg. 1921 Nr. 1 (V. Pürschel), Nr. 2 (Tr. G. Jørgensen), Nr. 4 (I. F. E. Bardenfleth), Nr. 6 (S. Kaarsen) og Nr. 7 (V. Pürschel).

²⁾ Saaledes som det finder Sted i Østre Landsret.

³⁾ Rigsd.-Tid. 1920—21 Folket. Forh. Sp. 451—453 og 788—90.

⁴⁾ I. c. Sp. 789.

væsentligste af disse deler den med den borgerlige Straffe-proces, om end den til en vis Grad har et Fortrin for denne, idet den foran omtalte Bestemmelse i Lov 1919 § 36 byder en Udvej, der ikke staar den borgerlige Straffe-proces aaben. At Landsretten er uden Indflydelse paa dens Anvendelse i det givne Tilfælde, er naturligvis en Fejl, der kan rettes, og naar den nu nedsatte Kommission til Forandring af vor — bortset fra Nævningesager — saa uheldige borgerlige Strafferetspleje har endt sit Arbejde, kan det ikke betvivles, at den militære Strafferetspleje vil følge efter og blive underkastet en Revision, der ud fra det engang givne Grundlag kan føre til et mere tilfredsstillende Resultat. At der ikke længere kan være Tale om at komme bort fra Grundprincippet, de militære Retters Erstatning af de civile i Fredstider, maa staa klart for alle, og ethvert Forsøg paa at forandre Domstolens Karakter fra en civil til en militær Ret vil sikkert være dødfødt. Skulde imidlertid Forholdene gøre det nødvendigt eller dog ønskeligt, at der optages et militært Element i Retten, kan dette forsaavidt ske uden Vanskelighed og uden at gøre Brud paa det engang antagne Princip, i hvilken Henseende den Tanke skal henkastes til Overvejelse, at man i Tilfælde af, at enten Paatalemyndigheden eller den Tiltalte begærer det eller Retten efter den foreliggende Sags Beskaffenhed finder Anledning til at beslutte det, lader Underretten tiltrædes af en forud dertil designeret Kaptain og af en civil Mand, der har aftjent sin Værnepligt, og som f. Ex. ved Lodtrækning kan udtages af Nævningekredsens Aarsliste, og at man paa tilsvarende Maade supplerer Landsretten med en Oberst og en paa lignende Maade udvalgt civil Meddommer. For Tiden gælder det imidlertid for alle vedkommende om at gøre det bedst mulige ud af den foreliggende Ordning, der med en god Villie er fuldt ud brugelig, navnlig naar Bestræbelserne rettes paa at fremskynde Sagerne noget mere end hidtil sket.

Paa et Punkt er der imidlertid et Hul i vor Lovgiv-

ning, der snarest bør udfyldes. Der sigtes herved til, at der overhovedet ikke findes nogen Procesordning, der kan finde Anvendelse i Krigstid. Medens Loven af 1919 i sin § 43 giver Regler om Nedsættelsen af en militær Forhørsret og en militær Domsret i Tilfælde, hvor et Krigsskib eller flere under fælles Kommando samlede Krigsskibe paa Togt er fjærnede fra deres Station eller udenfor danske Farvande¹⁾, har man af Loven stroget en tilsvarende, i Kommissionsudkastet som § 43 optaget Bestemmelse om Nedsættelse af Forhørsretter og Domsretter ved Hæren, naar denne eller Afdelinger af denne er i fremmed Land²⁾, og i Kommissionsbetænkningen hedder det, at det i Krigstid ventelig vil blive nødvendigt at fravige Lovens Bestemmelser, men at Kommissionen ikke har anset det for paakrævet at foreslaa Regler herom. Saadanne Fravigelser, hedder det videre, maatte naturligvis ske i Lovs Form, eventuelt ved forelobige Love. Med Hensyn til Udeladelsen af en Bestemmelse om Retsplejen ved Hærafdelinger, der befinder sig i Udlandet, vil man have Lov Nr. 638 af 4. December 1920 om Tilvejebringelse af et Kommando af Hæren til at indtræde i det internationale Korps i de af Lithauen og Polen omstridte Territorier i Erindring³⁾, og med Hensyn til Krigsforhold eller Mobilisering vil man staa overfor Spørgsmaalet om Meningen med at »indarbejde en Ordning, der vil være

¹⁾ Et Exempel paa Anvendelse af denne Bestemmelse haves i en fra Domsretten i Inspektionsskibet »Islands Falk« til Østre Landsret indanket Sag, i hvilken den militære Domsrets Dom stadfæstedes ved Landsrettens Dom af 10. Maj 1920.

²⁾ Herom siges det i Bemærkningerne til Regeringsforslaget, at »den er udeladt, da Sandsynligheden for, at der skulde blive Brug for saadanne Regler, er saa ringe, at der ikke synes at være Grund til paa Forhaand at give Bestemmelser derom.«

³⁾ Jfr. det særlige, af Forsvarsministeren i Folketinget forelagte Forslag til Lov om Retsplejen ved det i Henhold til Lov Nr. 638 af 4. December 1920 tilvejebragte Kommando, Rigsd.-Tid. 1920—21 Till. A. Sp. 4837—40, sml. Folket. Forh. Sp. 4427—28 og 4516—19.

ubrugelig i samme Øjeblik, Hæren virkelig skal bruges¹⁾. I Norge f. Ex. har man jo udtrykkelig indskrænket den nye Ordning til at gælde i Fredstid og bibeholdt den ældre Ordning for Krigstilfælde, men selv om der her i Landet maatte foreligge fuldt udarbejdede Forslag til en anden Rettergangsordning for Krigsmagten, der i Tilfælde af Mobilisering uopholdelig kan udfærdiges som foreløbige Love²⁾, siger det sig selv, at en hovedkulds Organisation af et nyt Apparat, hvorom de, der skal medvirke til dets Gennemførelse, forud intet Kendskab har haft, er en saare betænkelig Sag. Et Krigsberedskab ogsaa paa dette Omraade synes at være et uafviseligt Krav.

VI.

Til nærmere Illustration af det om den nye Procesordning anførte vilde det være naturligt til Slutning at fremdrage en Del af det Materiale, der foreligger fra de civile Domstoles Virksomhed med Hensyn til militære Sager. Lejlighedsvis er et og andet herom allerede anført i det foregaaende, og til Supplering heraf skal der paa dette Sted kun tilføjes nogle faa Oplysninger og Henvi-ninger. Særlig kan bemærkes, at der, saavidt vides, hidtil ikke i noget Tilfælde er fundet Anledning til at tilkalde Sagkyndige som Meddommere i Henhold til Lov 4. Oktober 1919 § 6.

Antallet af de militære Sager, der er indbragte for Højesteret og Landsretterne, er ikke særdeles stort, medens der ved Underretterne foreligger et ret betydeligt Antal Domsafgørelser. Indtil 1. August 1921 er der, saavidt vides, kun indbragt: for Højesteret 2 Sager, for Østre Landsret 53 Sager — deraf 33 1ste Instans-Sager uden Nævninger, 18 Ankesager og 2 Kæremaal — for Vestre Landsret 10 Sager — deraf 2 Nævningesager, 4 1ste Instans-Sager uden Nævninger og 4

¹⁾ Citat efter *J. Scharling* i Militært Tidsskr. 49. Aarg. 1920 Nr. 23 (Sp. 369).

²⁾ Herom er der iøvrigt ikke Forfatteren noget bekendt.

Ankesager — og for Søndre Landsret 1 Sag — Ankesag —. Den første Nævningesag behandlede og paakendtes i Aarhus d. 7. December 1920 og angik et Overfald paa en Kornet, forøvet af 5 Dragoner og Arbejdssoldater i Randers, og Tiltalen lød paa militært Oprør, for to af de Tiltaltes Vedkommende tillige paa Mytteri og for den enes Vedkommende paa Lydighedsnægtelse. Nævningernes Kendelse gik ud paa, at de Tiltalte ikke var skyldige i Oprør og Mytteri, men derimod i Komplot om Vold og Lydighedsnægtelse, og Straffen blev fastsat til Forbedringshusarbejde fra 8 til 18 Maa-
 neder¹⁾. Den anden Nævningesag, der ligeledes horte under Vestre Landsrets Omraade, var en Sædelighedssag. Ved den ene Højesterets-Dom, der allerede er nævnt i det foregaaende, blev det — i Modsætning til det af Vestre Landsret antagne²⁾ — statueret, at den militære Anklage-
 myndighed havde Paataleret mod en hjemsendt Værnepligtig, der før Hjemsendelsen havde gjort sig skyldig i Kasernetyveri, hvorhos Omsætningsreglen i mld. Strfl. af 1. April 1911 § 13 bragtes til Anvendelse i Forbindelse med alm. borg. Strfl. § 228, jfr. Strfl. for Krigsm. § 172³⁾. Ved den anden Højesterets-Dom, der stadfæster den ind-
 ankede Østre Landsretsdom, blev en tjenstgørende Officer, der havde nægtet at modtage en ham arbitrært ikendt Straf af 30 Dages Vagtarrest og i Medfør af Lov 4. Ok-
 tober 1919 § 61 havde forlangt Sagen afgjort ved Dom, anset efter Strfl. for Krigsm. §§ 107 og 120 med Vagt-
 arrest i 6 Uger⁴⁾. Det drejede sig her om nogle Avis-
 artikler, der maatte anses for strafbare efter de nævnte Lovbestemmelser, idet Tiltalte efter Artiklernes hele Ka-
 rakter og Indhold ikke kunde paaberaabe sig den ham tilkommende Ret til Udøvelsen af saglig Kritik. For

¹⁾ Se om denne Sag nærmere *Tr. G. Jorgensens* Meddelelser i Militært Tidsskrift 50. Aarg. 1921 Nr. 2.

²⁾ U. f. R. 1920 A. S. 666.

³⁾ I. c. S. 903.

⁴⁾ I. c. S. 961, jfr. S. 793.

Landsretterne har der foreligget Sager om de mest forskellige Forhold, Kasernetyverier, Depottyverier, Absentation, Rømning, Lydighedsnægtelse, respektstridigt Forhold o. s. v. Af særlig Interesse er de Sager, i hvilke der forelaa Spørgsmaal om Anvendelsen af Strfl. for Krigsm. § 158, og med Hensyn til Smaaforseelser efter denne § kan saaledes nævnes Domme af 3. og 11. Marts 1921¹⁾, af hvilke den første straffer en Pioner med Vagtarrest i 24 Timer, fordi han som Stuevagt paa vedkommende Samlingsstue havde forladt denne uden Tilladelse for at hente sin Mad i Spisestuen, medens den sidstnævnte Dom ikender en Pioner en Irettesættelse for som Stuevagt ikke at have sørget for uden Ophold at slukke et af en anden Pioner paa Sovestuen tændt Gasblus. Af alvorligere Beskaffenhed var en af Østre Landsret d. 30. September 1920 paakendt Sag mod to Underkorporaler ved Garden, der under Mandskabets Indøvelse i Sengeredning paa højst utilbørlig Maade havde ladet de Menige som »Straffeture« kravle Stuen rundt under og over Sengene. De Tiltalte, der for deres Forhold var blevet ikendt en arbitrær Straf af Kvarterarrest i henholdsvis 8 Dage og 6 Dage, af hvilke de havde afsonet 4 Dage, forinden der af Rettergangschefen blev givet Ordre til retslig Tiltale, blev ved Landsrettens Dom ansete efter Strfl. for Krigsm. § 130, for den ene Tiltaltes Vedkommende jævnført med alm. borg. Strfl. § 47 og for begge Vedkommende under Hensyn til Lov 4. Oktober 1919 § 59, 2. Stk., med Vagtarrest i henholdsvis 16 Dage og 10 Dage. Naar Straffene blev saa milde, var Grunden dertil den, at slige Misbrug efter det under Sagen oplyste i Aarevis havde været tolererede ved Garden, og at det fandtes urimeligt at lade de Tiltalte, forhen ustraffede Underkorporaler bære det fulde Ansvar for et Forhold, der havde lange Tidens Hævd for sig ved Hærafdelingen.

¹⁾ I. c. 1921 A. S. 576 og S. 577 Note.

Endelig kan nævnes en af Østre Landsret d. 8. Marts 1921 paakendt Sag, under hvilken to Tiltalte blev frifundne for at have gjort sig skyldige i Dokumentfalsk og Meddelaglighed heri, men for deres Forhold i det hele blev ansete efter Strfl. for Krigsm. §§ 98 og 158 — for den enes Vedkommende tildels under Hensyn til Grundsatningerne i alm. borg. Strfl.'s § 64 — hver især med Fængsel paa Vand og Brød i 3 Gange 5 Dage¹⁾. I Stedet for at give et Referat af Sagen, skal her til Slutning som et Exempel paa, hvad en civil Domstol kan komme ud for — og med en god Villie ogsaa kan komme ud af — hidsættes Ordlyden af det i Sagen udfærdigede Anklageskrift af 31. Januar 1921, der er saalydende:

I Hensyn til derom af Chefen for 5. Regiment under D. D. udfærdiget Tiltalebeslutning sættes

1. Hjemsendt Menig Nr. 704/1919 ved 19. Bataillons 2. Kompagni, Fisker i Nykøbing F. (Brogade 4) Rasmus Marius Jørgensen,

2. Hjemsendt Menig Nr. 15/1919 ved 19. Bataillons 1. Kompagni, Smed i Nykøbing F. (Gaabensevej 2 hos Faderen, Arbejdsmand Christian Larsen Hansen) Emanuel Hansen under Tiltale ved Østre Landsret som sigtede for følgende straffbare Forhold:

I. Efter forud truffen Aftale — Borgerlig Straffelov § 51 — begge uden lovlig Grund at have undladt at efterkomme Tilsigelse til at møde for at indtræde i Krigsmagten — Strfl. for Krigsm. § 98 — og forsættelig at have afgivet urigtige Beretninger i militære Tjenestesager — samme Lovs § 159 — derved,

a) at Jørgensen, der ved Udskrivningspas af 18/4 1919 var indkaldt til Møde ved 19. Bataillon i Vordingborg med 4 Dages Varsel, uden lovligt Forfald undlod at give Møde,

b) at Hansen i Stedet mødte, udgivende sig for Jørgensen, og under denne falske Angivelse forrettede Tjeneste fra Mødedagen den 25/4 1919 indtil Hjemsendelsen den 15/10 1919,

c) at Hansen, der ved Udskrivningspas af 28/4 1919 var indkaldt til Møde den 25/10 1919, ligeledes ved 19. Bataillon i Vordingborg, uden lovlig Forfald undlod at give Møde, og

d) at Jørgensen i Stedet mødte sidstnævnte Dato, udgivende

¹⁾ Refereret i U. f. R. 1921 A. S. 577.

sig for Hansen, og under denne falske Angivelse forrettede Tjeneste indtil Hjemsendelsen den $^{10}/_4$ 1920,

II. A. Jørgensen falskeligt at have skrevet anden Mands Navn under Dokument — borgerlig Strfl. § 270 — derved at han — for at bestyrke Rigtigheden af af ham overfor hans militære Foresatte afgivne usandfærdige Forklaringer og for at undgaa Opdagelse af de foran under I. omtalte Lovovertrædelser — i Februar 1920 har udfærdiget og foranlediget Hansen til fra Nykøbing F. at afsende til 19. Bataillons 4. Kompagni, ved hvilket Jørgensen da forrettede Tjeneste, et falskeligt med Navnet C. L. Hansen — ved hvilket Navn sigtedes til Hansens i Nykøbing F. boende Fader, Arbejdsmand Christian Larsen Hansen — underskrevet Brev,

II. B. Hansen at have deltaget i Udførelsen af den under II. A. nævnte Forbrydelse — jfr. borgerlig Strfl. § 47 — derved, at han, efter fra Jørgensen at have modtaget det under II. A. nævnte Brev, har videresendt dette til 19. Bataillons 4. Kompagni vidende, at Brevet var falskeligt underskrevet,

III. A. Begge efter forud truffen Aftale eller dog ved fælles Deltagelse — borgerlig Strfl. § 54 eller dens § 47, 1. Punktum —

a) forsættlig at have afgivet falsk skriftlig Erklæring i Retsforhold, der vedkommer det Offentlige, eller urigtig Beretning i militære Tjenestesager — borgerlig Strfl. § 155 eller Strfl. for Krigsm. § 159 — derved, at de i tvende, den $^{19}/_{10}$ 1920 daterede, henholdsvis af Jørgensen og Hansen underskrevne, Andragender til 19. Bataillon om Tilladelse til, at Jørgensen, der var indkaldt til Møde ved 19. Bataillon den $^{20}/_{10}$ 1920 til »Sønderjydsk Kommando«, fritoges for denne Indkaldelse, mod at Hansen mødte i hans Sted, har benyttet Benævnelsen »Nr. 15/1919 ved 19. Bataillons 1. Kompagni« som vedrørende Jørgensen og »Nr. 704/1919 ved 19. Bataillons 2. Kompagni« som vedrørende Hansen, uanset at Jørgensen (under Navnet Hansen) var tildelt 2. Kompagni og havde faaet tildelt Nr. 704, og at Hansen (under Navnet Jørgensen) var tildelt 1. Kompagni og havde faaet tildelt Nr. 15, og

b) forsættligt at have afgivet urigtig Beretning i militære Tjenestesager — Strfl. for Krigsm. § 159 — derved, at Hansen efter at Bytningen af Indkaldelse var bleven tilladt, efter Indkaldelse har givet Møde ved 19. Bataillon den $^{21}/_{10}$ 1920 og forrettet Tjeneste ved denne Bataillon og »Sønderjydsk Kommando« under den fornævnte urigtige Benævnelse »704/1919 ved 19. Bataillons 2. Kompagni«, indtil de her og under I. ovenfor ommeldte Lovovertrædelser i November 1920 blev konstaterede ved en paa Foranledning af 19. Bataillon foranstaltet Undersøgelse,

III. B. Hansen alene

a) at have gjort sig skyldig i saadan Forbrydelse, som foran under III. A. a. ommeldt, derved, at han i en udateret Paategning paa Andragende af ²³/₆ 1920 fra hjemsendt Menig Louis Aron Klein om Tilladelse til, at Hansen overtog Indkaldelse til »SønderjydsK Kommando« i Stedet for Klein, om sig selv har benyttet den fornævnte urigtige Betegnelse »Nr. 704/1919 ved 19. Bataillons 2. Kompagni«, og

b) at have gjort sig skyldig i saadan Forbrydelse, som foran under III. A. b. ommeldt, derved, at han, efter at Bytning var bleven tilladt, har givet Møde den ¹/₇ 1920 ved 19. Bataillon og forrettet Tjeneste ved Bataillon og »SønderjydsK Kommando« indtil Hjemsendelsen ⁸/₆ 1920 under samme urigtige Benævnelse.

Domsforhandlingen skal ikke foregaa for Nævninger.